

Mária Lazárová
Ilustrovala Andrea Tachezy

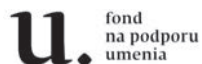
Líška s dúhovými očami

Mária Lazárová
Ilustrovala Andrea Tachezy

**Líška
s dúhovými
očami**

slovar

Tento projekt podporil z verejných zdrojov

Text © Mária Lazárová 2022

Illustrations © Andrea Tachezy 2022

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2022

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-5741-7

Knihá prvá

Deň, keď Hani stretla Merit

V tajge konečne zavládlo krátke leto.

Slnko zohrievalo zem, sneh čupel už len v tmavých roklinách a lesy voňali čerstvou miazgou a ihličím. V korunách stromov sa ozývalo švitenie trasochvosta a veselé klopkanie ďatľa.

Hani kráčala po čistinke porastenej čučoriedkovými kríkmi, ústa mala atramentovomodré od sladkej dobroty a na tvári šťastný úsmev. Vtom zazrela pri jednom z pňov hrdzavočervené kľbko.

„Deduško, čo to je?“ spýtala sa a ukázala na kôpku.

Starý Michil si zaclonil rukou oči.

„Zdá sa, že je tam líška.“

„A čo tam robí? Spí?“ vyzvedala sa Hani.

„Myslím, že je mŕtva, inak by už utiekla,“ pokýval hlavou dedko.

„Podme sa tam pozrieť,“ povedalo dieťa a potiaholo starkého za ruku.

Dievčatko nebolo kruté, bolo len zvedavé ako všetky deti. Dedko pevne uchopil hrčovitý konár, o ktorý sa opieral. Nebál sa líšky, no v blízkosti sa mohlo skrývať aj ďalšie zviera, čo čakalo na zranenú korisť. Nerád by skrížil cestu hladnému medveďovi alebo krvilačnému rosomákovi.

Pod nohou mu zapraskal konár a líška zdvihla hlavu.

„Nie je mŕtva, žije!“ potešila sa Hani a rozbehla sa k nej.

„Dávaj pozor!“ zakričal dedko a dievčatko prudko zastalo. Líška sa na nich smutne pozrela a potom zatvorila oči.

„Tá líška má dúhové oči,“ zašepkala Hani užasnuto.

„To sa ti len zdá,“ zamrmlal dedko a opatrne sa sklonil k líške. Škaredá rana na krku mu prezradila, prečo neutiekla a leží vysilená na zemi.

„Deduško, však jej pomôžeš?“

„Pokúsím sa,“ prikývol starký a vyzliekol si hrubý sveter. „Len pokoj, pokoj, musím ťa vziať domov,“ prihovoril sa zvieratku a jemne ho zabalil do teplej vlny.

„Budem ju volať Merit,“ rozhodlo sa dievčatko, keď dedko ošetril líške hlboké rany a opatrne ju uložil v kôlni na staré deky.

„Fíha, to je krásne meno. Kde si ho počula?“ začudoval sa starký.

„Veď si mi ho povedal ty, čo sa nepamätáš?“ zasmiala sa Hani.

Dedko začudovane pokýval hlavou.

„Hm, pred mnohými rokmi som naozaj stretol dievča, ktoré sa volalo Merit. Malo dlhé ryšavé vlasy, čo je v našom kraji veľká vzácnosť.“

„Aj moja Merit je vzácna,“ usmiala sa Hani na starkého, ktorý pozorne zatisol závoru na dverách, aby sa k líške nedostali psy.

Po obede si privolať vnučku k sebe a vážne prehovoril:

„Hani, pozorne ma počúvaj. Líšku si necháme, kým nebude úplne v poriadku, no potom ju pustíme na slobodu.“

„Ale ja ju budem chcieť aj potom, keď už bude v poriadku,“ namietlo dievčatko.

„Líška nemôže zostať v dedine. Ľudia to nedovolia. A ani psy.“

„Ani keď im poviem, že je zázračná?“

„Hani, ona nie je zázračná. Je to obyčajná líška. V zajatí by sa jej nepáčilo, ver mi. Keď sa uzdraví, pustíme ju do lesa,“

zakončil naoko prísne a ľahol si na pričňu. Horúca mastná polievka mu ťažila žalúdok a na viečka mu sadal spánok.

Hani si obliekla teplú kožušinovú vestu a pobrala sa do kôlne. Merit ležala na tom istom mieste, kde ju uložili.

„Neboj sa, nič ti neurobím,“ zašepkalo dievčatko a čuplo si len kúsok od líšky.

Vedelo už, že nesmie robiť prudké pohyby, aby sa zvieria nezľaklo.

Líška zdvihla hlavu a pozorne zavetrila.

„Už som tu raz bola. Aj s deduškom. Pamätáš sa? Ošetrili sme ti rany. Teraz som ti doniesla vodu. Ja som vždy veľmi smädná, keď som chorá,“ prihovárala sa nežne líške. Tá jemne pohla chvostom, ako keby chcela povedať, že aj ona je smädná. Hani jej prisunula misku s čerstvou vodou a spokojne pozorovala, ako hltavo pije.

„Deduško hovorí, že ťa zranil nejaký veľký dravec. Povedz, prečo si neušla?“ mudrovala Hani.

Keby Merit vedela rozprávať, povedala by dievčatku, že to bola nepozornosť, aká sa občas stane aj skúsenému zvieratú. Takto si len mlčky položila hlavu na labky a ticho vzdychla.

Nerovný boj

Každé leto prinášalo do tajgy viac potravy, no aj viac nebezpečenstiev ako zima. Veľké šelmy vychádzali zo svojich brlohov a hostili sa na pláňach prehriatych zubatým slnkom. Nechávali na nich zvyšky mäsa, ktoré sa stávali ľahkou korisťou havranov, líšok alebo rosomákov.

A presne na takú pláň sa Merit vydala. Inštinkt ju neklamal. Po chvíli zacítila čerstvé mäso. No nielen to. Zacítila aj medveďa, čo sa napchával tými zvyškami.

Merit od malička vedela, že v blízkosti medveďov, vlkov, ale aj sobov, ktorí ju mohli zraniť kopytami a parožími, musí byť opatrná. Naučila ju to mama, hneď ako prvý raz opustila tmavú noru. A naučila ju aj to, koho sa báť a koho nie, kedy je čas na hru a kedy na odpočinok. Malá Merit rýchlo zistila, že motýľ alebo hraboš nie sú len na hranie, ale aj na jedenie. Dravá sova a kaňa, ozrutný medveď alebo hladná vlčica však znamenajú nebezpečenstvo.

Áno, Merit sa od malička učila dávať si pozor. No tentoraz si pozor nedala.

Keď sa medveď nasýtil a majestátnym krokom sa pobral preč, Merit sa nedočkavo rozbehla k zvyškom mäsa.

A to bola chyba!

Nevšimla si, že na mäso čaká ešte niekto iný. Zrazu sa tesne za ňou ozvalo hrozivé mrmlanie a z krovia sa vyrútil ďalší medveď. Bol menší ako ten prvý, no pre líšku aj tak znamenal smrteľné nebezpečenstvo. Merit odskočila, nie však dosť rýchlo. Veľká laba ju zasiahla do hlavy a krku.

Keby sa mladý medveď neponáhľal k ohryzenej koristi, tento príbeh by sa skončil, skôr ako sa začal. Našťastie si šelma prestala všímať zranenú líšku a vykročila k pohodenému mäsu.

Merit dlho nehybne ležala na okraji planiny – slabá a ubolená. Keď medveď konečne odišiel, namáhavo sa odplazila ku pňu, kde ju neskôr objavila Hani s dedkom.

Bez rodiny

Keď sa Hani vrátila z kôlne, žiarila ako slnko.

„Deduško, som taká rada, že sme ju našli,“ prihovorila sa starkému.

„Koho?“ spýtal sa dedko roztržito a zívot si.

„Predsa zázračnú líšku. Konečne budem mať kamarátku. Vieš, ako dlho som po nej túžila?“

Dedko sa usmial.

„Ty si túžila po líške? Hani, každý deň túžiš po inom zvieratku. Raz je to zajac, inokedy veverička. A ak si dobre pamätám, nedávno si ma prosila, aby som ti doniesol medviedľa.“

„Medveď by bol fajn, ale je strašne veľký. Líška je taká akurát. Hodí sa ku mne.“

Dedko sa znovu usmial a pohladil ju po lesklých čiernych vlasoch.

„Hani, už som ti to povedal a zopakujem to znovu. Líšku si necháme, len kým nevyzdravie, potom ju pustíme na slobodu.“

„Ale prečo? Prečo si ju nesmiem nechať?“

„Buď rozumná. Líška nie je pes, nebude nám strážiť dom ani ťahať sane. Miluje slobodu, nepáči sa jej tu.“

„Už teraz sa jej tu páči,“ zamračila sa Hani.

„Hm, ako to vieš?“ spýtal sa dedko vážne.

„Páči sa jej tu, lebo... lebo... nikoho iného nemá. Ani mamu, ani nikoho. Takže odteraz budeme jej rodina.“

Dedkovi od prekvapenia zabehla slina, až sa rozkašľal.

„A to ti ako napadlo?“

„Viem to,“ povedala Hani vážne.

„Hani, líšťatá žijú vo svorke len niekoľko mesiacov, než sa naučia loviť. Potom odídu a líščia rodina sa rozpadne. Nie je to nič zvláštne.“

„Lenže ona od nich neodišla, zostala sama,“ trvalo dievčatko na svojom.

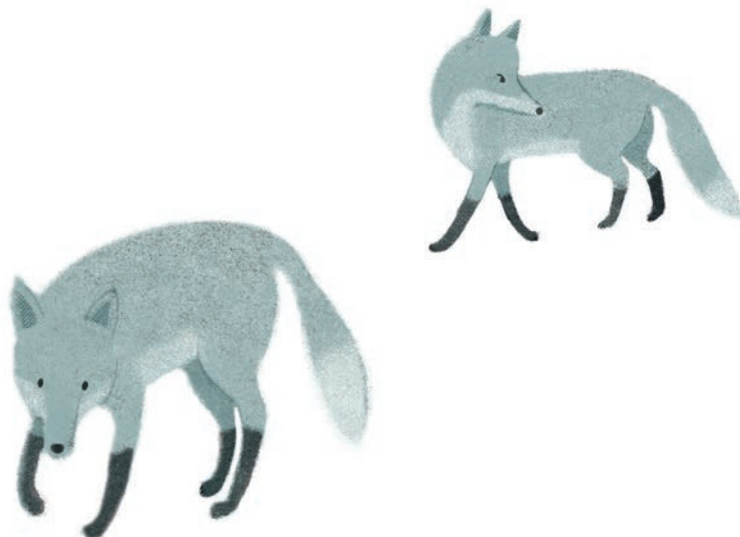
Dedko zmlkol. Už dávno si všimol, že Hani vie vycítiť aj to, čo iní nevidia.

Aj teraz malo dievčatko pravdu.

Merit prišla na svet v hlbokéj nore medzi skalami, kde panovalo prítmie a teplo. Okrem nej sa v nore mrvili ešte ďalšie tri mláďatá. Zo začiatku líšťatá pili len mlieko, neskôr sa naučili jesť aj mäso, ktoré im matka nosila z lovu. Napokon prišiel čas, keď nemotorne vykukli von.

Priestor okolo bol odrazu obrovský a plný zaujímavých vecí. Líšťatá sa učili chodiť po nízkej pichľavej tráve či mazlavom blate medzi skalami. Zistili, ako bolí pád zo strmého brehu a aká tvrdá je skala, keď do nej narazia pri naháňačke.

Občas zazreli aj veľkého lišiaka, ktorý sa potuloval neďaleko brlohu a ticho ich pozoroval. Väčšinou však bola

pri nich matka. Nosila im jedlo, dávala pozor, aby niekam nespadli a nezranili sa. Keď odišla na lov, líštatá poslušne čakali v nore, ukryté pred inými dravcami.

A veru bolo sa čoho báť.

Občas sa pri nore ozvalo hlasné dychčanie alebo škrabanie pazúrov. Raz počuli zvláštne pokriky a zúrivý štekot. Merit sa vtedy chúlila v rohu a srdce jej bilo ako zvon. Až oveľa neskôr zistila, že to boli ľudia so psami.

Možno sa s nimi stretla aj jej matka, ktorá sa v jeden deň nevrátila domov. Líštatá trpezlivo čakali deň aj noc. No ďalšie ráno ich hlad vyhnal von. Nesmelo vystrčili ňufáčiky z úkrytu, ale mama neprichádzala ani na ich plačlivé volanie.

Merit sa nikdy nedozvedela, čo sa jej stalo. A nedozvedela sa ani to, kam sa stratili jej bratia. Nakoniec ostala v nore sama. Možno by v nej zahynula od hladu, keby do brloha nevbhol malý hraboš. Merit neváhala ani sekundu. Skok, cvak drobnými zubami a konečne sa najedla. Už sa nebála vybehnúť von, v ten deň sa z nej stala skutočná lovkynia.

Emej

„Pozri, čo som ti priniesla,“ prihovorila sa Hani líške o niekoľko dní. Tiahla sa za ňou lákavá vôňa a líška okamžite zdvihla hlavu a zavetrila.

„Odložila som ti to z môjho obeda,“ povedalo dievčatko a odkrylo vrchnák na miske. Bol v nej kus dozlatista upečenej ryby.

Líška nedočkaco pokývala chvostom.

„Mám rada rybie mäso, no mávame ho málokedy. Deduško už nechodieva na ryby, veľmi zoslabol...“ Hani sa zarazila. Dnes nechcela myslieť na smutné veci. Od rána svietilo slnko, deduško si pohmkával neznámu pieseň a záhadne sa usmieval. V celom zrube rozvoniavala pečená ryba, ktorú im doniesla žena bývajúca na konci dediny. Hani ju od malička volala Emej, čo v ich reči znamenalo mama.

Emej rýchlo prilipla k osirelému dieťaťu a často mu nosila pochúťky zo svojej kuchyne. Hani však najviac milovala rybacie jedlá. Tak jej mladá žena pripravovala chutné kúsky rybacieho mäsa a s úsmevom sledovala šťastnú tváričku a drobné prsty nedočkavo sa púšťajúce do lahodného pokrmu.

Hani netušila, že tentoraz deduško poprosil Emej, aby pripravila slávnostné jedlo. A už vôbec netušila, že práve dnes má narodeniny. Nikdy ich totiž neoslavovala.

Hneď po obede ju dedko poslal do kôlne, vraj má pre ňu ešte jedno prekvapenie. Hani sa nepýtala aké, veď čo by to bolo za prekvapenie, keby jej ho prezradil? Dala do misky zvyšky ryby a ponáhľala sa za líškou.

„Vidím, že aj tebe to chutí,“ usmiala sa na líšku, ktorá zhltnula rybu, len sa tak zaprášilo. Keď sa posledný raz oblizla,

Hani sa k nej posadila a vzala si jej hlavu do lona. Urobila to prirodzene, akoby sa s Merit poznali odmalička.

„Dnes je zvláštny deň, všimla si si?“ prehovorila zasnene a pohladila líšku po hlave. Tá ani nemrnkla.

Dievčatko malo pravdu – bol to zvláštny deň. Muži odišli na lov a v dedine panovalo nezvyčajné ticho. Merit ležala pri dieťati, ktoré ju škrabkalo medzi ušami, v bruchu sa jej rozlieval príjemný pocit tepla a na jazyku cítila chuť, čo jej priviala dávno zabudnutú spomienku.

Deti Severu

Bola to Meritina prvá zima. Mráz prenikal zvieratám až do špiku kostí a nohy sa im borili do hlbokého snehu. Sotva odrastené líšcie mláďa si celé dni namáhavo zháňalo potravu a pod hustou srstou bolo vychudnuté na kosť. Hlad ho nakoniec vyhnal do končín, kam sa ešte neodvážila žiadna líška – k veľkému zamrznutému jazeru.

Len čo Merit vybehla z lesa, hneď aj začudovane zastala. Rozprestierala sa pred ňou obrovská ľadová planina bez stromov. Nikde nič, naokolo len biela dialava. Vtom čosi zazrela. Malú postavu čupiacu na ľade. Všetky zmysly jej velili utekať, no zvedavosť zvíťazila, a tak sa začala váhavo približovať k postave. Ešte nikdy nevidela takéhoto tvora, pripomínal jej malého medveďa. Celé telo mal pokryté hrubou kožušinou a nohy vyzerali ako ozrutné laby. Merit nevedela, že sú to kožušinové čižmy a že pred ňou nestojí

medveď, ale chlapec. V ruke držal zvláštny nástroj a uprene sa díval do čiernej diery v ľade. Vedľa neho ležalo niekoľko rýb. Merit dovtedy nejedla rybie mäso, tá vôňa ju však veľmi lákala. Urobila krok a potom ešte jeden. Postava sa odrazu otočila. Merit zbadala tmavé šikmé oči a tvár bez srsti. Obaja ostali nehybne stáť, no napokon hlad zvíťazil a Merit sa začala pomaly plaziť k chlapcovi. V jej pohľade aj pohyboch bolo čosi prosebné. Vycítil to aj chlapec, lebo odrezal kúsok ryby a hodil ho líšťaťu.

Merit sa hltavo pustila do mäsa, nespúšťajúc chlapca z očí. Vzduchom priletel ďalší kúsok. Zjedla aj ten. Tretí kúsok chlapec držal v ruke a jemne ním potriasol. Líška vyčkávala v bezpečnej vzdialenosti, chlapec jej však nemienil darovať mäso len tak.

„Balik, balik!“ zakričal a potriasol ním.

Merit zastrihala ušami. Nevedela, čo je to balik, pochopila však, že ak chce mäso, musí prísť bližšie. Pomaly sa plazila k chlapcovi, pripravená odskočiť a ujsť.

„Balik,“ zopakoval chlapec a podal jej mäso.

Líška ho v momente prehltna. Chlapec sa veselo zasmial a odrezal ďalší kúsok. A potom ďalší a ďalší. Keď sa Merit nasýtila, chvíľu zamyslene hľadela na chlapca, akoby čakala, čo sa bude diať ďalej.

„Ešte nikdy som nevidel líšku s takými očami,“ povedal chlapec zamyslene a opatrne ju pohladil po hlave. Vyzerali ako krásne súsošie. Dve deti Severu.

Vtom sa v bielej diaľave ozval vzrušený štekot psov. Líška uskočila spod hladkajúcej ruky a rýchlo sa rozbehla k lesu.

„Vráť sa!“ zakričal chlapec, no Merit ho už nepočula. Vbehla do bezpečného prítmnia severskej tajgy s bruchom plným lahodného mäsa, ktorým ju nakrmil ten malý dvojnohý tvor.

Čo sú to narodeniny?

Keď zahvízdal vietor a privial do kôlne hlasnú vravu mužov vracajúcich sa z lovu, líška sa strhla. Aj Hani sa prebrala zo snenia a vyskočila na nohy.

„Už musím ísť, ale prídem znovu,“ upokojila líšku.

Dvere na kôlni sa zabuchli, líška niekoľkokrát zívla a zaspala tvrdým liečivým spánkom.

„Deduško, ty si dnes nejaký iný,“ prihovorila sa Hani dedkovi, keď sa vrátila z kôlne. Dedko sedel za stolom, popíjal čaj a pohmkával si tichú melódiu.

„Ako iný? Som stále rovnaký,“ usmial sa.

„Zobral si si čistú košeľu a učesal si vlasy,“ dumalo dieťa.

„Lebo máš narodeniny.“

„Čo sú to narodeniny?“ spýtala sa Hani prekvapene.

„V tento deň si sa narodila...“ začal dedko.

„V tento deň?“ Hani sa začudovane zahľadela na svoje ruky a nohy v pevných topánkach. „A ja som si myslela, že som tu už dlho.“

Dedko sa srdečne rozosmial.

„Narodila si sa pred ôsmimi rokmi presne v tento deň. A ja som sa rozhodol, že to prvý raz oslávime.“

„Aj ty si sa narodil pred ôsmimi rokmi presne v tento deň?“ overovala si Hani.

„Ja som sa narodil oveľa, oveľa skôr ako ty.“

„A ja som vtedy bola kde?“

„Ty si tu ešte nebola... ešte si nebola na svete,“ odpovedal dedko.

„A odkiaľ som sem prišla?“ dumalo dieťa.

Dedko sa zamyslel.

„Vidíš tie stromy okolo nás? Moja mama mi vždy hovorila, že stromy pre nás dýchajú a každý ich výdych znamená, že sa niekde na svete narodí dieťa. Keď zahynie posledný strom na zemi, zahynieme aj my.“

„Prečo by mali stromy zahynúť?“

„Zničia ich požiare a ľudia,“ odpovedal dedko smutne, keď však uvidel vážnu detskú tvár, rýchlo zmenil tému.

„Pozri, prichystal som ti darček,“ žmurkol na vnučku a vybral z truhlice malý luk a niekoľko šíпов.

